

Μάργκαρετ Άτγουντ: «Όλες οι ιστορίες είναι αλληγορίες. Ακόμα κι όταν γράφουμε για το παρελθόν ή για άλλους πλανήτες, για το παρόν μας γράφουμε»

Συνέντευξη: Ελένη Γκίκα // Μετάφραση: Πέρσα Κουμούτση //

«Κάποιοι συγγραφείς τα καταφέρνουν μια χαρά και χωρίς να μετακινηθούν από τους τόπους τους. Εμένα τυχαίνει να μου αρέσουν πολύ τα ταξίδια».

«Η Ελλάδα είναι μια μεγαλοπρεπής μηχανή του χρόνου αλλά για μας του Δυτικούς είναι επίσης η ρίζα, από εκεί όπου προέρχονται τα πάντα»

Πληθωρική, γενναιόδωρη, ακάματη, ένας ωκεανός με κοσμοθεωρία και άποψη, η συγγραφέας που αγαπήσαμε από τη «Διπλή ζωή της Τζόαν Φόστερ», την «Κλέφτρα κίτσα», «Το άλλο πρόσωπο της Γκρέις» και τον «Τυφλό δολοφόνο», η Μάργκαρετ Άτγουντ της τριλογίας, της «Πηνελοπιάδας» και του εξαιρετικού δοκιμίου «Συνομιλώντας με τους νεκρούς», ήρθε στη χώρα μας και μίλησε σε όλους και για όλα. Στο Fractal, για τη ζωή και τα βιβλία της, για την Ελλάδα, την Πηνελόπη, τον Οδυσσέα και για την κρίση, για τη διπλή ζωή του συγγραφέα, την οικολογική καταστροφή και τον φεμινισμό. Για τα ταξίδια της και για την γοητεία του χρόνου. Για την ποίηση και για την μυστική διεργασία της γραφής.

Η Διπλή ζωή του συγγραφέα

-«Η διπλή ζωή της Τζόαν Φόστερ», κυρία Άτγουντ, έχετε νοιώσει ποτέ ότι ζείτε διπλή ζωή; Το να είναι κάποιος συγγραφέας μπορεί να θεωρηθεί «διπλή ζωή»;

Ναι, και μάλιστα έχω γράψει γι' αυτό ακριβώς στο βιβλίο «Συνομιλώντας με τους νεκρούς» με θεματολογία τους συγγραφείς και τη συγγραφική τέχνη. Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται αυτό ακριβώς: τη διπλή ζωή των συγγραφέων. Η μια είναι η καθημερινή τους ζωή στη οποία παίρνουν το πρωινό τους, ντύνονται και όλα αυτά τα μικρά και τα καθημερινά που κάνουν οι απλοί καθημερινοί άνθρωποι. Και η άλλη, είναι η αυτή του ίδιου του βιβλίου. Ακολουθούν τη ζωή των ηρώων του βιβλίου!

-«Είναι το είδος εκείνο του βιβλίου το οποίο σκέφτεται να ξεκινήσει ένας άνθρωπος που μοχθεί στα ορυχεία των λέξεων, επί σαράντα χρόνια περίπου, όταν κάποια νύχτα πεταχτεί στον ύπνο του και αναρωτηθεί τι σκάρωνε όλο αυτό τον καιρό», λέει η Άτγουντ. «Η ίδια η συγγραφή είναι πάντα αρκετά δυσάρεστη διαδικασία, αλλά το να μιλήσει κανείς για τη συγγραφή είναι ακόμη χειρότερο, στο επίπεδο της ματαιοδοξίας». Είχατε πει για το εξαιρετικό βιβλίο σας, προσωπικά το έχω λατρέψει «Συνομιλώντας με τους νεκρούς». Κύρια Άτγουντ, είναι καθαρό αυτό το «γιατί»; Γιατί γράφω;

Και πάλι σ' αυτό το ίδιο βιβλίο ρώτησα πολλούς συγγραφείς νεκρούς και εν ζωή, -διότι και οι νεκροί συγγραφείς έχουν γράψει πολλά για τα κίνητρά τους, για τους λόγους που τους οδήγησε στο να γράψουν, και αναφέρθηκαν σε λόγους πολλούς. Κάποιοι θα μπορούσαν να καλύψουν πάρα πολλές σελίδες. Άλλοι, λοιπόν, γράφουν για να δικαιολογήσουν γιατί ο Θεός φέρεται στους ανθρώπους με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Άλλοι, για να εκδικηθούν τους συμμαθητές της παιδικής ηλικίας, άλλοι πάλι για να βγάλουν χρήματα, άλλοι γιατί πιστεύουν ότι μπορούν με τα γραπτά τους να βοηθήσουν να βελτιωθεί ο κόσμος και ό,τι άλλο έρχεται στο νου σας. Αλλά το πιο εντυπωσιακό ήταν μια απάντηση που μου δόθηκε από μια συγγραφέα από την Τσεχοσλοβακία. Μου είπε, θα ήθελα να δημιουργήσω ένα μικρό μπουντουάρ, όπου οι αναγνώστες μπορούν να κάθονται εκεί και να περάσουν καλά με τα βιβλία μου. Έτσι μερικοί σκέφτονται πως είναι απλώς διασκεδαστές, ενώ άλλοι ότι αποτυπώνουν ζωές, ότι βελτιώνουν καταστάσεις. Κάποιοι άλλοι πάλι έχουν θεολογικά κίνητρα, και μερικοί ναι, το κάνουν για να πάρουν εκδίκηση! Όχι, δεν υπάρχει ένας μόνο λόγος και οι περισσότεροι συγγραφείς συνεχίζουν να γράφουν γιατί απλώς είναι συγγραφείς. Είναι ο τρόπος τους να εκφράζονται και συνήθως αρχίζουν νωρίς. Είναι αυτό που αγαπούν να κάνουν και όσο κι αν παραπονιούνται για το πόσο δύσκολα είναι τα πράγματα στο χώρο ή για το πόσο υποφέρουν, είναι αυτό που συνεχίζουν να θέλουν να κάνουν.

-Γράφετε από πέντε χρονών, τι είναι αυτό που ωθεί στη γραφή ένα παιδί πέντε χρονών; Θυμάστε τι πρωτογράψατε;

Ναι, είναι αλήθεια. Όμως στη ηλικία των εννέα σταμάτησα και άρχισα πάλι στα 16. Στο διάστημα αυτό ξεκίνησα μαθήματα ζωγραφικής και ζωγράφιζα πολύ. Το κίνητρο μας εκείνη την εποχή για να γράψουμε -εννοώ εγώ και ο αδελφός- είναι ότι δεν είχαμε κανένα είδος διασκέδασης διότι ζούσαμε μακριά και απομονωμένοι από την πόλη. Ζούσαμε στο δάσος όπου δεν υπήρχε ηλεκτρισμός, ούτε ραδιόφωνο, ούτε κινηματογράφος, ούτε θέατρο, ούτε σχολικές βιβλιοθήκες. Αλλά μαθητεύσαμε στο σπίτι όπου είχαμε πολλά βιβλία, όμως ποτέ αρκετά για μας! Κι έτσι τα διαβάζαμε ξανά και ξανά, μερικά μάλιστα τα διάβασα πάρα πολλές φορές, αλλά ο αδελφός μου ήταν ήδη συγγραφέας τότε. Μαζί φτιάχναμε τα μικρά μας βιβλία και τα ράβαμε στο πλάι, έπειτα προσθέταμε το εξώφυλλο, τον τίτλο και γεμίζαμε τις σελίδες. Έμοιαζαν με αληθινά βιβλία. Υπάρχουν ακόμα κάποια από αυτά, διότι η μητέρα μας τα είχε φυλάξει. Έχω ακόμα το πρώτο βιβλίο που έγραψα στα επτά διότι η μητέρα μου το φύλαξε και αφορούσε ένα μυρμηγκι! Ήταν βαρετό γιατί τα μυρμηγκια δεν κάνουν πολλά πράγματα στη ζωή από τότε που γεννιούνται. Γι' αυτό κι από τότε αποφεύγω να αρχίζω με κάτι τόσο πολύ βαρετό!

-Είστε ποιήτρια, επίσης. Συνήθως οι συγγραφείς όταν περνούν στην πεζογραφία σταματούν να γράφουν ποίηση, τι γίνεται τότε η ποίηση; Οι πεζογράφοι που έχουν υπάρξει ή είναι ποιητές, γράφουν αλλιώς;

Η δική μου θεωρία- που δεν ξέρω βέβαια αν είναι σωστή-είναι ότι τα δυο μέρη του εγκεφάλου εμπλέκονται στη διαδικασία της δημιουργίας. Και το κομμάτι εκείνο που γράφει ποίηση μου είναι το πιο οικείο, το πιο κοντινό σε μένα. Τα μαθηματικά δείχνουν ενδιαφέρον στο σχήμα, το ίδιο και τα μυθιστορήματα. Εξάλλου, οποιαδήποτε τέχνη γνωρίζουμε απαρτίζεται από ρυθμούς διαφόρων ειδών, ρυθμούς αφήγησης για παράδειγμα. Το σχήμα ενός ποιήματος είναι πολύ μικρό, συμπυκνωμένο, με έμφαση στις συλλαβές και τον ήχο. Όχι ότι τα μυθιστορήματα δεν διαθέτουν αυτά τα στοιχεία αλλά είναι πιο απλωμένα. Τώρα, γιατί δεν σταμάτησα να γράφω ποίηση; Γιατί να σταματήσω; Δεν υπάρχει κανένας λόγος να το κάνω, κάποιοι σταματούν με φυσικό τρόπο, αλλά εγώ δεν σταμάτησα ποτέ. Συνέχισα να γράφω.

-Ποίηση, παιδικά, δοκίμια, μυθιστορήματα από υπαρξιακά, μέχρι αστυνομικά και δυστοπίες, η ιστορία που αφηγούμαστε επιλέγει το είδος, τελικά;

Δεν νομίζω ότι παίρνουν τον έλεγχο, αλλά σίγουρα μας εκπλήττουν. Ή μάλλον, ο εγκέφαλός μας ο οποίος παράγει, δημιουργεί αυτές τις «εκπλήξεις» ασυνείδητα.

-Έχετε δουλέψει, διαβάζω, από ταμίας, σύμβουλος κατασκηνώσεων, ως σερβιτόρα, προτού να γίνετε λέκτορας, εν τέλει όλα είναι συγγραφή;

Ενδεχομένως! Πάντως τις περισσότερες, αλλά όχι όλες, δεν τις έχω συμπεριλάβει ακόμα στις ιστορίες μου!

-Τα ταξίδια; Έχετε ταξιδέψει πολύ. Τι είναι εκείνο που προσδίδουν στη συγγραφή τα ταξίδια;

Κάποιοι συγγραφείς τα καταφέρνουν μια χαρά και χωρίς να μετακινηθούν από τους τόπους τους. Εμένα τυχαίνει να μου αρέσουν πολύ τα ταξίδια. Από μικρή ηλικία ταξιδεύαμε συχνά κι έτσι, κατά κάποιον τρόπο, έχω συνηθίσει στο νομαδικό τρόπο ζωής. Κάποιοι άνθρωποι ωστόσο δεν θέλουν να ταξιδεύουν, νιώθουν άβολα ή αμήχανα, αγχώνονται μακριά από το χώρο τους. Θέλουν τα πράγματα όπως τα γνωρίζουν και δεν φεύγουν ποτέ. Εμένα, όπως σας είπα, μ' αρέσουν τα ταξίδια και ίσως να με ωφέλησαν σε κάποιον βαθμό. Συχνά φεύγω από τη χώρα μου για να γράψω, όχι γιατί ο άλλος τόπος θα μου δώσει τροφή ή έμπνευση, αλλά γιατί μου αρέσει να ξεφεύγω από τη καθημερινότητα, τη μονότονη ρουτίνα, τα καθημερινά άγχη και τις έγνοιες μου. Μου δίνει την αίσθηση της ελευθερίας. Δεν βλέπεις κανέναν από τους γνωστούς, κανένας δεν σε επισκέπτεται. Δυστυχώς μου στέλνουν email, έτσι δεν μπορεί κανείς να απομονωθεί εντελώς, ούτε αν απομακρυνθεί για πολύ καιρό από τα πάντα. Τα πρώτα χρόνια των ηλεκτρονικών μηνυμάτων έβαλα φωτιά στο υπολογιστή μου γιατί έβαλα τη πρίζα του σε ένα υποδοχέα γαλλικού τηλεφωνικού δικτύου που λειτουργούσε διαφορετικά. Τώρα πια γνωρίζω τι πρέπει να κάνω. Το ίδιο είχα κάνει και μ' ένα πιστολάκι στη Νορβηγία καταστρέφοντας το σύστημα παροχής ηλεκτρισμού.

Οι μεγάλες αλλαγές στη Ζωή και στη ζωή

-Από την «Φαγώσιμη γυναίκα», την «Κλέφτρα κίσσα», «Το άλλο πρόσωπο της Γκρέις» στη «Χρονιά της πλημμύρας» και στο «Τέλος του κόσμου», μεγάλη η διαδρομή, τι έχει αλλάξει στο μεταξύ;

Πρώτα απ όλα νιώθω ευτυχής που μεγάλωσα και λέω ευτυχής γιατί αν δεν μεγάλωνα, τότε θα ήμουν νεκρή. Κι όταν κάποιος μεγαλώνει, αλλάζει η προοπτική του, ο τρόπος που βλέπει κι ερμηνεύει τα πράγματα. Για παράδειγμα, οι νέοι άνθρωποι γράφουν για τους γεροντότερους χρησιμοποιώντας τη φαντασία τους, ενώ ένας γεροντότερος γράφει για ένα νέο χαρακτήρα βασιζόμενος στην εμπειρία του. Δεν είναι μυστικό, οι γεροντότεροι υπήρξαν κάποτε νεότεροι, οπότε γνωρίζουν περισσότερα για κάθε ηλικία. Τα γνωρίζουν από πρώτο χέρι, δεν επαφίενται μόνο στην παρατήρηση. Επομένως αυτό είναι κάτι που άλλαξε από παλιά.

Επίσης, πολλά άλλαξαν από το '39 ως σήμερα. Νέες τεχνολογίες μπήκαν στις ζωές μας. Όταν ήμουν παιδί, δεν είχαμε τηλεόραση γιατί κανείς δεν είχε τηλεόραση. Το διαδίκτυο ήταν το επόμενο μεγάλο επίτευγμα. Κι έπειτα τα πάντα άλλαξαν για τις γυναίκες τη δεκαετία του '60. Θα αναφερθώ σε δύο. Το πρώτο ήταν το καλσόν που μας έδωσε την ευκαιρία να φοράμε μίνι φούστες, χωρίς αυτό τα πόδια μας θα ήταν εκτεθειμένα. Το άλλο που συνέβη τότε, ήταν η ανακάλυψη του χαπιού αντισύλληψης που μας έδωσε τη δυνατότητα να απολαμβάνουμε τον έρωτα και προκάλεσε τότε μια μικρή σεξουαλική επανάσταση που απολαύσαμε για δυο ολόκληρες δεκαετίες, ώσπου εμφανίστηκε το aids και τότε όλοι γίναμε και πάλι πιο προσεκτικοί. Επομένως, προς τα τέλη της δεκαετίας του '60 αυτά τα δυο συνέβησαν και σηματοδοτούν το δεύτερο κύμα του φεμινισμού. Και λίγο πιο πριν, είχαμε τους υπαρξισμό. Αργότερα αποκτήσαμε και δικαίωμα ψήφου!

-Με κάνετε να ξαναθυμηθώ ότι είστε γνωστή φεμινίστρια συγγραφέας!

Αν και κατά τη διάρκεια του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, πολλές γυναίκες απελευθερώθηκαν γιατί υπήρχαν δουλειές! Γι' αυτό και την δεκαετία του '50 προσπάθησαν να τις κλείσουν και πάλι στα σπίτια τους. Οι άντρες έπρεπε να δουλέψουν στις θέσεις τους, αλλά ήταν πλέον αργά. Οι γυναίκες έμαθαν να εργάζονται έξω από το σπίτι, επομένως έπρεπε να θεσπιστούν και νέοι νόμοι που να τις καλύπτουν και να τις προστατεύουν. Από τότε οι γυναίκες απέκτησαν δικό τους εισόδημα, τραπεζικούς λογαριασμούς, άρχισαν να ασχολούνται με τη εμφάνιση τους, παρότι αρχικά δεν τους επιτρεπόταν να ντύνονται όπως το επιθυμούσαν παντού. Για παράδειγμα, όταν ήμουν στο λύκειο δεν μας επέτρεπαν να φοράμε παντελόνια ή τζιν παρά μόνο στους ποδοσφαιρικούς αγώνες. Και αυτό γιατί μας έβαζαν να καθόμαστε και να παρακολουθούμε τους αγώνες σε ένα ύψωμα κι αν δεν φορούσαμε παντελόνια, τότε θα μπορούσε κάποιος να δει τι φοράμε κάτω από τις φούστες μας. Μόνο τότε μας ενθάρρυναν να φοράμε τζιν. Ακόμα και στο πανεπιστήμιο δεν φορούσαμε παντελόνια. Σήμερα όλες οι γυναίκες φορούν παντελόνια. Από το παράθυρο μου είδα σήμερα ότι οι περισσότερες ελληνίδες φορούν κοστούμια ή παντελόνια.

-Θα μπορούσαμε, όμως, να πούμε ότι στην εποχή μας η γυναίκα έχει λύσει πια όλα τα προβλήματα;

Στις μέρες μας, το τρίτο κύμα φεμινισμού συνοδεύεται από άλλα προβλήματα, τη βία κατά των γυναικών, τον βιασμό ή τη δολοφονία τους σε πολλά μέρη της γης. Βέβαια, σήμερα έχουν τη στήριξη των ανδρών. Πολλοί άντρες δουλεύουν προς αυτή τη κατεύθυνση, για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα. Οι άντρες κατάλαβαν ότι πρέπει να προστατεύουν τις γυναίκες τους. Κι, επίσης, σημαντικό θέμα είναι η κακοποίηση των παιδιών, το εμπόριο λευκής σαρκός, προβλήματα εξαιρετικής σημασίας. Τώρα μάλιστα με το ίντερνετ ακούμε πολύ συχνά τί συμβαίνει σε πολλά μέρη του κόσμου. Οι άνθρωποι καταλαβαίνουν πια ότι αυτό είναι ένα συστηματικό πρόβλημα που πρέπει να αλλάξει, κι έτσι όλο και περισσότερο ασχολούνται με το θέμα.

Η Έμα Τόμσον (αγγλίδα πολύ γνωστή ηθοποιός), δίνει διάλεξη αυτές τις μέρες για το πρόβλημα επισημαίνοντας το ρόλο και τη βοήθεια των αντρών στην αντιμετώπιση του. Σήμερα, ακόμα και άνδρες συγγραφείς ασχολούνται συστηματικά με το θέμα στα γραπτά τους και δείχνουν ξεκάθαρα την υποστήριξή τους στις γυναίκες. Δεν είναι όλοι οι άνδρες ο εχθρός. Το εμπόριο λευκής σαρκός σε φτωχές χώρες αποτελεί, επίσης, πρόβλημα μείζονος σημασίας και το βλέπουμε να συμβαίνει σε κοινωνίες φτωχές ή στερημένες οικονομικά, γιατί εκεί οι γυναίκες είναι πιο τρωτές. Στον Καναδά δόθηκε μεγάλη έμφαση στις ιθαγενείς (aboriginal women) που είναι ιδιαζόντως τρωτές γιατί είναι φτωχές. Έτσι το εμπόριο λευκής σαρκός, η εξαφάνιση και η δολοφονία των γυναικών και η παιδοφιλία είναι τα σημερινά θέματα που πρέπει να μας απασχολήσουν. Καθώς και το πώς οι άνδρες οφείλουν να βοηθήσουν γιατί δε θα τα καταφέρουμε χωρίς αυτούς. Επίσης, για να αλλάξουμε τη μοίρα των γυναικών πρέπει να αλλάξουμε την νοοτροπία των αντρών απέναντι σε αυτά τα πολύ κρίσιμα ζητήματα. Δεν μπορούμε να αλλάξουμε το ένα, χωρίς να επέμβουμε στο άλλο.

Η Πηνελόπη, ο Οδυσσέας, η Ελλάδα και η κρίση

-Κυρία Άτγουοντ, τί σας συγκίνησε στην Πηνελόπη μας; (Πηνελοπιάδα);

Η ιστορία της με εντυπωσίασε και με συγκίνησε από την πρώτη κιόλας φορά που την διάβασα. Κυρίως εξαιτίας των δυο παρθένων υπηρετριών στη ιστορία που κρεμάστηκαν στο τέλος. Για μας σήμερα κάτι τέτοιο είναι απεχθές, για την εποχή εκείνη ήταν διαφορετικά τα πράγματα. Θύμιζε περισσότερο μια πράξη τιμής, αλλά πιστεύω πως κάτι τέτοιο δεν θα γινόταν αν δεν ήταν τρωτές, αν υπήρχε κάποιος να τις προστατέψει. Έτσι βιάστηκαν όπως αναφέρεται στο κείμενο και έπειτα κρεμάστηκαν. Άδικη κατάληξη. Στη

δική μου Πηνελοπιάδα έβαλα τις γυναίκες αυτές να το διατρανώνουν. Να λένε την αλήθεια καταλήγοντας ότι αυτό ήταν άδικο, κάτι που δεν διευκρινίζεται στην Οδύσσεια. Πάντα αυτό το σημείο με ενδιέφερε, όπως και το γεγονός ότι η Πηνελόπη ήταν μοντέλο της ιδανικής συζύγου στη αρχαία Ελλάδα γιατί παρέμεινε πιστή στον Οδυσσέα. Βλέπετε υπήρχαν τότε τρεις «ξαδέλφες» η Κλυταιμνήστρα που σκότωσε τον άντρα της και θεωρείται η «κακιά» της παρέας, η Ελένη που, όμως, ξέφυγε από την τιμωρία, προκάλεσε τόση καταστροφή και στο τέλος γύρισε στο σπίτι και στο άντρα της χωρίς να υποστεί καμία τιμωρία και η Πηνελόπη που ήταν η καλή, αλλά αυτό δεν μου ήταν αρκετό. Θεωρώ την Πηνελόπη κάτι περισσότερο από πιστή σύζυγο, ας μην ξεχνάμε ότι έμεινε μόνη της για 20 ολόκληρα χρόνια χωρίς καμία προστασία από κανέναν. Δεν είχε ούτε στρατό, όλοι οι στρατιώτες είχαν φύγει με το Οδυσσέα για τον πόλεμο, έτσι έπρεπε να διοικήσει μόνη το παλάτι της και να αντιμετωπίσει, επίσης, μόνη τους επίδοξους μνηστήρες που προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν την κατάσταση. Δεν είχε κανένα μέσο προστασίας και τα κατάφερε μόνη της, τα κατάφερε με το μυαλό της. Η ευφυΐα της τη βοήθησε να επιβιώσει. Δεν ήταν μόνο ο Οδυσσέας πολυμήχανος και η Πηνελόπη υπήρξε εξίσου πολυμήχανη αφού κατάφερε να επιβιώσει σε αυτές στις συνθήκες. Λένε ότι ήταν κοντή γυναίκα με κοντά πόδια, αλλά εγώ προσθέτω πως ήταν πολύ έξυπνη. Κι αυτή, όπως και ο άντρας της, χρησιμοποίησε το ψέμα και τα τεχνάσματα για να επιβιώσει χωρίς προστασία. Ο Οδυσσέας είναι γνωστός στα αρχαία κείμενα για την ευφυΐα του, αλλά ξεχνάμε ότι στο πλευρό του είχε δυο θεότητες, τον Ερμή – που άνοιγε όλες τις πύλες και έκρυβε τα μυστικά, και την Αθηνά, την θεά της σοφίας που, επίσης, τον βοηθούσε κάθε φορά που βρισκόταν σε δύσκολη θέση, παρέχοντας του άλλοτε ένα σχέδιο κι άλλοτε μια μεταμφίση. Η Πηνελόπη δεν είχε τέτοια βοήθεια. Η Πηνελόπη έδρασε εντελώς μόνη.

-«Το γράψιμο είναι όπως η ζωή. Δεν ξέρεις πού βρίσκεσαι ώσπου να σταματήσεις και να κοιτάξεις πίσω σου.» (Μάργκαρετ Άτγουντ) Στον «Τυφλό δολοφόνο». Ένα μυθιστόρημα μέσα στο μυθιστόρημα με παραπλανητικό τίτλο. Πόσο σημαντική είναι για την ιστορία η μορφή, η δομή;

Είναι μυθιστόρημα μέσα σε μυθιστόρημα, μέσα σε μυθιστόρημα. Είναι μια αλληγορία για τα όσα γίνονται στην πραγματική ζωή. όλες οι ιστορίες μας είναι αλληγορίες. Ακόμα κι όταν γράφουμε για το παρελθόν, στην ουσία γράφουμε για το παρόν μέσα από το παρελθόν. Όταν γράφουμε για τους άλλους πλανήτες, στην πραγματικότητα γράφουμε για το δικό μας. Όταν γράφουμε για τη μεταθανάτια ζωή, αναφερόμαστε στη ίδια τη ζωή που ζούμε τώρα. Όταν ο Αινείας κατεβαίνει στον Άδη πληροφορείται για το μεγαλείο της Ρώμης. Το ίδιο και ο Οδυσσέας όταν συμβουλευτεί τους νεκρούς. Του μιλούν για την παρούσα κατάσταση. Αυτό κάνουμε όλοι, ακόμα κι όταν γράφουμε ιστορίες για φαντάσματα, στην ουσία γράφουμε για μας ενώ βρισκόμαστε ακόμα στη ζωή. Σε ένα ιστορικό ρομάντζο γράφουμε για γεγονότα από την οπτική του 21 αιώνα.

Όταν ο Γουόλτερ Σκοτ έγραψε τον Ιβανόη, στη ουσία περιγράφει τον 19 αιώνα. Αυτό ξέρουμε, αυτό γράφουμε. Ενδεχομένως γνωρίζουμε κάποια πράγματα για το παρελθόν, αλλά δεν βρεθήκαμε ποτέ εκεί. Βλέπουμε την Ακρόπολη και φανταζόμαστε πώς ήταν η ζωή τότε, αλλά δεν θα καταφέρουμε ποτέ να γνωρίζουμε όλη την αλήθεια με κάθε λεπτομέρεια. Ανοίγουμε ένα καινούριο τάφο στην Ελλάδα και είναι συναρπαστικό, αλλά όλοι περιμένουμε τι θα βρεθεί και τότε θα υπάρξουν πολλές υποθέσεις, εικασίες και

συζητήσεις για να φτάσουμε σε μια σχετική πραγματικότητα. Πολύ ενδιαφέρουσα περίπτωση είναι ο Τάφος της Αμφίπολης, όλοι περιμένουμε με αγωνία τι θα βρεθεί στο κεντρικό θάλαμο. Άραγε ποιος διευθύνει την επιχείρηση; Μήπως ο Ερμής;

-Κυρία Άγγουντ, τι σημαίνει για σας «Ελλάδα», Οδυσσέας, κρίση;

Η Ελλάδα είναι μια μεγαλοπρεπής μηχανή του χρόνου αλλά για μας του Δυτικούς είναι επίσης η ρίζα, από εκεί όπου προέρχονται τα πάντα, πολλές ιστορίες από αυτές που γράφουμε, αλλά και εκείνες του κινηματογράφου έχουν τις ρίζες τους στη Οδύσεια. Πάντα κάποιος «κρατά» ένα κάστρο, και πάντα βοήθεια έρχεται από μακριά. Ο άνθρωπος που βρίσκεται στη δύσκολη θέση δεν το γνωρίζει, έτσι δημιουργείται το σασπένς. Τα γεγονότα ξετυλίγονται, ώσπου έρχεται στο τέλος η λύτρωση. Η πλοκή αυτή είναι μια βασική δομή.

Η Τέχνη, η τριλογία και η οικολογική καταστροφή

-Τι σας οδήγησε, αλήθεια, στην τριλογία; Την αλήθεια την προσεγγίζει κανείς με παραβολή; Η αλληγορία, εν τέλει, είναι πιο κοντά στον πυρήνα; Στην ουσία;

Το τρία είναι καλός αριθμός δεν νομίζετε; Η δομή έχει ως εξής: και τα δυο τελειώνουν στο ίδιο σημείο και τότε η ιστορία ξεκινά απ' εκεί. Το πραγματικό νόημα βρίσκεται εκεί. Επομένως αυτά είναι σαν την Οδύσεια και αυτό συνεχίζεται με τη ιστορία. Όπως όλα όσα συμβαίνουν μετά την Οδύσεια. Πολλοί συνέχισαν την ιστορία του Οδυσσέα. Ο Δάντης, ο Τένυσον και ο Καζαντζάκης, ακόμα.

-Η οικολογική καταστροφή και η εξαθλίωση της ανθρώπινης ύπαρξης που συναντάμε στην «Χρονιά της Πλημμύρας» δεν είναι πια και τόσο επιστημονική φαντασία, τι μπορεί να αποτρέψει «Το τέλος του κόσμου»;

Δεν ήταν φαντασία όταν το έγραψα. Άλλωστε βλέπουμε πολλά από αυτά να αρχίζουν να συμβαίνουν σήμερα. Είναι, λοιπόν, μια μάχη εναντίον του χρόνου και ελπίζουμε να είμαστε αρκετά συνετοί ώστε να «διορθώσουμε» ή να εμποδίσουμε κάποια από αυτά τα προβλήματα από το να συμβούν. Τώρα, λοιπόν, γράφω για ένα πρόβλημα που έχει

σχέση με τους γύπες. Τους Ευρωπαϊκούς, Ασιατικούς και Αφρικανικούς γύπες που είναι οι «εξαγνιστές» της φύσης. Στην Ινδία οι γύπες εξαφανίστηκαν μετά από τη χρήση ενός τοξικού αντιβιοτικού, κι όταν έχουμε πολλά νεκρά ζώα, αυτά σαπίζουν και τότε πληθαίνουν οι αρουραίοι και τα άγρια σκυλιά, κι όταν αυτά πληθαίνουν έχουμε πολλές επιδημίες. Έτσι οι άνθρωποι πρέπει να τα προστατεύσουν γιατί αυτά μπορούν να εξαφανίσουν αυτές τις αρρώστιες. Οι γύπες τρώγοντας τα μολυσμένα ζώα καθαρίζουν τη φύση από τις αρρώστιες, καθώς διαθέτουν ένα πολύ ισχυρό σύστημα πέψης που εξουδετερώνει τη σήψη. Λίγα ζώα το κάνουν αυτό, τα περισσότερα βοηθούν στην εξάπλωση των ασθενειών, τις μεταδίδουν.

-Στο «Τέλος του κόσμου» ο πληθυσμός της Γης έχει αποδεκατιστεί από κάποια εργαστηριακά κατασκευασμένη πανδημία. Τι θα θεωρούσατε σήμερα Πανδημία;

Πρέπει να είμαστε πολύ προσεκτικοί. Ο ιός emboli αυτή τη στιγμή είναι ανεξέλεγκτος. Το ίδιο και ο ιός που περιγράφεται στο βιβλίο μου, είναι ένας γενετικά μεταλλαγμένος ιός που ανθίσταται στα αντιβιοτικά και μεταδίδεται με τον αέρα. Κι όταν ένας ιός αρχίζει να μεταδίδεται με το βήχα, για παράδειγμα, το φτάρνισμα, τότε βρισκόμαστε σε πολύ δύσκολη θέση γιατί είναι πολύ δύσκολο να το περιορίσουμε. Όταν οποιοδήποτε ιός ξεπερνά την ικανότητα μας να το ελέγξουμε και να το περιορίσουμε, τότε έχουμε Πανδημία. Η τελευταία παγκόσμια πανδημία έλαβε χώρα το 1919. Σήμερα έχουμε καταφέρει να επιβραδύνουμε τις μεταδιδόμενες ασθένειες που αντιστέκονται στα παραδοσιακά αντιβιοτικά και οι επιστήμονες εργάζονται πυρετωδώς προς αυτή την κατεύθυνση να παρασκευάσουν αποτελεσματικά φάρμακα, αλλά είναι κοινή η διαπίστωση τους ότι, δυστυχώς, νέες φόρμες σύφιλης, φυματίωσης και άλλες ασθένειες, όπως πολιομυελίτιδα κλπ θα εμφανιστούν και πάλι στο προσκήνιο.

-Η Τέχνη; Μπορεί να κάνει κάτι; Τι είναι αυτό που μπορεί να κάνει η Τέχνη;

Η τέχνη δεν είναι πάντα η λύση για τα πάντα. Αν έχει κάποιος καρκίνο, για παράδειγμα, δε του λέμε «πάρε λίγη τέχνη». Η τέχνη είναι μέρος της ζωής μας κι όλοι είμαστε συμβολικοί στοχαστές ή καλλιτέχνες. Όλοι είμαστε παραμυθάδες, όλοι λέμε ιστορίες, είναι μέρος της ανθρώπινης παρόρμησης. Και όλοι ασχολούμαστε σε κάποιο βαθμό με την τέχνη, Μας αρέσει να μαγειρεύουμε, να διακοσμούμε τα σπίτια μας, γιατί η τέχνη έχει πολλές μορφές. Ακόμα και οι άνθρωποι που πλέκουν, που ράβουν ή που κόβουν ξύλα κάνουν ένα είδος τέχνης. Κάθε φορά που περιλαμβάνεις τη αισθητική σου, το ρυθμό, είναι τέχνη. Κι όλοι έχουμε αίσθηση του ρυθμού ακόμα και οι κουφοί. Αυτό είμαστε ως άνθρωποι και δεν μπορούμε να το αποφύγουμε, αλλά η τέχνη, δυστυχώς, δεν λύνει όλα τα προβλήματα μας.

** Η Μάργκαρετ Άτγουντ γεννήθηκε στην Όταβα του Καναδά το 1939. Πέρασε τα παιδικά της χρόνια στο βόρειο Οντάριο και το Κεμπέκ, κι άρχισε να γράφει σε ηλικία πέντε χρόνων «διδασκτικά θεατρικά έργα, ποιήματα, εικονογραφημένες ιστορίες κι ένα ημιτελές μυθιστόρημα». Σπούδασε στο πανεπιστήμιο του Τορόντο και πήρε το Masters στο Radcliff College, ταξίδεψε πολύ και άλλαξε διάφορα επαγγέλματα-ταμίας, σερβιτόρα,*

σύμβουλος κατασκευών, λέκτορας της αγγλικής λογοτεχνίας, και τέλος συγγραφέας. Εκτός από καθιερωμένη ποιήτρια, η Μάργκαρετ Ατγουντ είναι σήμερα η διασημότερη πεζογράφος και κριτικός του Καναδά. Έχει γράψει περισσότερα από 40 μυθιστορήματα, ποιήματα, παιδικά βιβλία και δοκίμια. Κατά τη διάρκεια της συγγραφικής της καριέρας έχει βρεθεί υποψήφια ή έχει τιμηθεί με αμέτρητα βραβεία στον Καναδά και στο εξωτερικό, όπως το βραβείο Premio Mondello (1997), το Commonwealth (1987, 1994), το Booker (1989, 1996, 2000, 2003, 2005, 2007), και το Orange (2001, 2004). «Η φαγώσιμη γυναίκα», το πρώτο της μυθιστόρημα, κυκλοφόρησε το 1969 (ελλ: εκδ. Γράμματα). Ακολούθησε το «Surfacing/Ανάδυση», το 1972 (εκδ. Εστία), και «Η διπλή ζωή της Τζόαν Φόστερ» το 1976 (εκδ. Γράμματα). Τα βιβλία της έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από 40 γλώσσες και συγκαταλέγεται στις σημαντικότερες πεζογράφους και κριτικούς του Καναδά. Σήμερα ζει στο Τορόντο με το σύντροφό της, τον συγγραφέα Γκρέιμι Γκίμπσον. Στη χώρα μας κυκλοφορούν τα βιβλία της: «Η διπλή ζωή της Τζόαν Φόστερ» (Γράμματα, 1983), «Η φαγώσιμη γυναίκα» (Γράμματα, 1984), «Η ιστορία της πορφυρής δούλης» (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1989), «Ανάδυση» (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1990), «Μάτι γάτας» (Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1886), «Η κλέφτρα κίσσα» (Ωκεανίδα, 1996), «Το άλλο πρόσωπο της Γκρέις» (Ωκεανίδα, 1998), «Ο τυφλός δολοφόνος» (Ωκεανίδα, 2001, Ψυχογιός, 2011), «Όρυξ και Κρέικ» (Ωκεανίδα, 2004, Ψυχογιός 2014), «Συνομιλώντας με τους νεκρούς» (Ωκεανίδα, 2995), «Πηνελοπιάδα» (Ωκεανίδα, 2005), «Η χρονιά της πλημμύρας» (Ψυχογιός, 2011), «Το τέλος του κόσμου» (Ψυχογιός, 2014).

ΥΓ. Πολλές ευχαριστίες στην Ντίνα Σαρακηνού του Literature καθώς και στη συγγραφέα Τέσου Μπάιλα για την παρέα και τις φωτογραφίες, για την συμμετοχή τους σε μια κατά κάποιον τρόπο συντροφική συνέντευξη, όπου συνυπήρξαν περιοδικά, συγγραφείς και φίλοι και όλο αυτό έγινε σαν μια χαρούμενη σχολική εκδρομή. Με εκείνο το φωτεινό «μαζί» που προσωπικά πάντα με γοητεύει.

ε.γκ.